

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра банківської справи

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

ІНСТРУМЕНТАРІЙ РАННЬОЇ ДІАГНОСТИКИ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ФІНАНСОВОЇ УСТАНОВИ

Студента 2 курсу 4м групи
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
спеціалізації «Фінансове посередництво»

Сліпчук Андрій
Вікторович

Науковий керівник
доктор екон. наук,
професор

Шульга Наталія
Петрівна

Гарант освітньої програми
канд. екон. наук,
доцент

Жураховська
Людмила
Валентинівна

Київ – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 СУТНІСТЬ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ІНСТРУМЕНТІВ РАНЬОЇ ДІАГНОСТИКИ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКУ	6
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ІНДИКАТОРІВ РАНЬОЇ ДІАГНОСТИКИ БАНКІВСЬКОГО РИНКУ ТА НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКУ	11
2.1 Аналіз ранньої діагностики банківської системи України.....	11
2.2 Діагностика збанкрутілих банків.....	16
РОЗДІЛ 3 РОЗВИТОК МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД РАНЬОЇ ДІАГНОСТИКИ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКУ	25
3.1 Сценарний аналіз ранньої діагностики потенційного банкрутства банку....	25
3.2 Формування комплексних антикризових заходів банку.....	30
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	41
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми полягає в тому що, банківська система відіграє важливу роль у забезпеченні руху грошових коштів, а її нормальне функціонування є запорукою стабільності фінансового сектору та динамічного розвитку економіки країни. Доречно зауважити, що за останні п'ять років кількість банків, які визнані неплатоспроможними склало 97, що значно підірвало рівень довіри суспільства до банківського сектору. Зазначене актуалізує питання дослідження інструментарію ранньої діагностики банківської неплатоспроможності.

Регулюючі органи зацікавлені в удосконаленні методичних підходів раннього попередження погіршення фінансового стану банків з низки причин: це дасть змогу мінімізувати витрати на підтримку банку за рахунок раннього виявлення його проблем та своєчасного втручання; краще зрозуміти причини погіршення фінансового стану банку та забезпечити найбільш раціональний розподіл ресурсів центрального банку на проведення інспекційних перевірок.

Банки також мають бути зацікавлені в проведенні ранньої діагностики своєї діяльності та розробці комплексу превентивних заходів. У зв'язку з цим виникає нагальна потреба у розробці аналітичного інструментарію оцінки потенційної неплатоспроможності банку, що обумовлює актуальність обраної теми наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед зарубіжних вчених, які досліджували питання неплатоспроможності суб'єктів господарювання, зокрема банків, слід відзначити Е. Альтмана [1,2], Р. Таффлера, Г. Тішоу [3], У. Бівера[4], Ж. Конна, М. Гольдера, Г. Спрінгейта [5], Д. Філмера [6], Р. Лиса, А. Стрікленд [7]. Цьому питанню також присвячені роботи вітчизняних дослідників, а саме праці О. Васюренка [8], С. Козьменка [9], В. Міщенко [10], А. Мороза [11], А. Епафінова, І. Сала [12], О. Терещенка [13]. Разом з тим, до сих пір однозначного переліку критеріїв та індикаторів ранньої діагностики неплатоспроможності банків поки що не сформовано. До того ж методики ранньої діагностики банків, які запропоновані зарубіжними науковцями, не можуть повною мірою бути

використані в Україні, що пов'язано зі специфікою діяльності вітчизняних банків. Це обумовило необхідність та визначило актуальність даного дослідження.

Метою дослідження є розкриття теоретико-методичних і практичних положень ранньої діагностики банкрутства банків, а також розробка пропозицій щодо формування антикризових заходів.

Для досягнення цієї мети були сформульовані такі **завдання**:

- 1) огляд сучасних інструментів ранньої діагностики неплатоспроможності банку;
- 2) аналіз вітчизняних і іноземних моделей ранньої діагностики неплатоспроможності банку та їх практична апробація на збанкрутілих банках;
- 3) розробка рекомендацій щодо формування антикризових заходів банку.

Об'єктом дослідження є процес діагностики неплатоспроможності банку.

Предметом дослідження виступають теоретико-методичні засади та інструментарій ранньої діагностики неплатоспроможності банку.

Методи дослідження. Теоретико–методологічну основу дослідження становлять наукові праці, у роботі також застосовано сукупність наукових методів і підходів, у тому числі системний — для аналізу стану збанкрутілих банків, аналізу стану ресурсів; порівняльний — для порівняння методик ранньої діагностики неплатоспроможності банку; факторний — для дослідження факторів впливу на банківське середовище та індикатори. Ці методи дозволили реалізувати концептуальну єдність дослідження.

Інформаційною базою дослідження є праці провідних українських і зарубіжних вчених, Закони України, офіційні статистичні матеріали Національного Банку України, Міністерства фінансів, Державної служби статистики України та інші джерела.

Практична цінність роботи полягає в тому, що отриманні результати можуть використовуватись для ранньої діагностики неплатоспроможності банківських установ, а також для подальшого дослідження цієї тематики.

Наукова новизна полягає в наданні нових рекомендацій щодо формування антикризових заходів в залежності від стадії кризового стану банку, дій регулятора, стану економіки; та визначенні найбільш ефективної моделі діагностики неплатоспроможності банку, використовуючи порівняльний метод для аналізу збанкрутілих банків.

Публікації. Результати дослідження були представлені в наукових статтях та тезах: Сліпчук А. Інструментарій управління неплатоспроможністю банку //Фінансово-кредитні системи проблеми теорії і практики: Зб. Наук. ст. студ. денної та заочної форми навчання/ відп. ред. Н.П.Шульга. – Київ: Київ. Нац. торг. – екон. ун-т, 2020. – 239 с.

Сліпчук А. Методичні підходи до ранньої діагностики неплатоспроможності банку//Фінансово-кредитні системи проблеми теорії і практики: Зб. Наук. ст. студ. денної та заочної форми навчання/ відп. ред. Н.П.Шульга. – Київ: Київ. Нац. торг. – екон. ун-т, 2020. – с.

Обсяг та структура роботи. Робота складається з 3 розділів, вступу, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг роботи складає 48 сторінок. В роботі представлено 9 таблиць, 2 рисунка, 12 додатків та використано 63 наукових джерел.

РОЗДІЛ 1

СУТНІСТЬ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ІНСТРУМЕНТІВ РАННЬОЇ ДІАГНОСТИКИ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКУ

Банківський сектор відіграє ключову роль в економіці держави, яка не може повноцінно функціонувати без кредитної підтримки банків та стає слабкою при виникненні негативних соціальних аспектів, які спричинені системною банківською кризою, проявом якої є неплатоспроможність самих банків. Саме тому його стабільність є надзвичайно важливою, зважаючи на функції фінансового посередництва, забезпечення руху платіжних потоків, задоволення потреб клієнтів у фінансових послугах, ефективного розподілу кредитних ресурсів та підтримання фінансової дисципліни серед позичальників. У перехідних економіках з погано розвиненими фінансовими ринками у більшості випадків саме банки виступають єдиними інститутами, які формують необхідну для здійснення фінансового посередництва інформацію, забезпечують диверсифікацію розподілу фінансових ресурсів, зменшують рівень ризику фінансової діяльності та сприяють запровадженню провідних стандартів корпоративного управління. Навіть у економічно розвинених країнах банки залишаються центрами фінансової та економічної активності, займаючи при цьому особливе місце серед фінансових інститутів як інструменти здійснення кредитних вкладень, створення заощаджень та забезпечення проведення платежів.

Для більш глибокого дослідження основних теоретичних аспектів неплатоспроможності банку потрібно визначити зміст і сутність низки економічних термінів і категорій.

У першу чергу, слід дослідити економічну суть поняття «неплатоспроможність», «неспроможний» та «банкрутство». Для сучасних наукових джерел характерна відсутність єдиного підходу до визначення вказаного поняття. Так, наприклад, в деяких країнах ці два поняття визначають

як синоніми, в Україні більшість виражає поняття «банкрутство» та «неспроможний» через термін «неплатоспроможність», у Республіці Білорусь між поняттями «банкрутство» і «неплатоспроможність» є чітка відмінність, у США використовується лише «банкрутство» (bankruptcy). Найбільш характерні визначення наведено у додатку А.

Неплатоспроможним банком, згідно з вітчизняним законодавством, вважається банк, щодо якого Національний банк України (далі – НБУ) прийняв рішення про віднесення до категорії неплатоспроможних у порядку, передбаченому Законом України «Про банки і банківську діяльність» [20].

Особливості банківської діяльності передбачають специфічні ознаки неплатоспроможності банків. Згідно зі ст. 76 Закону України «Про банки і банківську діяльність», НБУ зобов'язаний прийняти рішення про віднесення банку до категорії проблемних або неплатоспроможних у разі його відповідності хоча б одному з критеріїв, наведених у додатку Б.

Рішення про віднесення банку до категорії проблемних не підлягає розголошенню та є банківською таємницею. Упродовж 180 днів після визнання банку проблемним НБУ повинен або визнати, що діяльність банку відповідає законодавству, або прийняти рішення про віднесення його до категорії неплатоспроможних.

Д.Бартон, Р. Ньювел та Г. Уїлсон у своєму дослідженні «Небезпечні ринки: управління під час фінансових криз» («Dangerous Markets: Managing in Financial Crises»)[21] визначили основні індикатори, що свідчать про настання кризових явищ у діяльності банківських установ.

Граничні значення факторів, що характеризують імовірність банкрутства банку, подано у додатку В.

Таким чином, обравши релевантні фактори та визначивши діапазон їхніх граничних значень, слід розрахувати значення цих факторів для конкретних банків та подати отримані статистичні дані у вигляді часового ряду, а потім привести всі отримані дані до порівнянного вигляду. Так, зокрема, мова йде про перетворення дестимулюючих факторів у стимулюючі шляхом розрахунку

обернених до них показників. Потреба в цьому виникає як результат того, що серед обраних факторів, котрі характеризують імовірність банкрутства банку, є як показники, зростання значень котрих поліпшує стан банку (стимулюючі), так і показники, підвищення яких погіршує його стан (дестимулюючі).

Діагностика банкрутства – це своєчасне виявлення неплатоспроможності, збитковості, фінансової залежності від зовнішніх джерел фінансування, низької ділової активності. Тому в класичних моделях діагностики банкрутства використовують показники прибутковості, фінансової стійкості, ліквідності та ділової активності [26].

Загальними вимогами до організації діагностики банкрутства банків є:

1. ідентичність бази первинної інформації за окремими блоками і внутрішньблоковими показниками (наприклад, за окремими комерційними банками) і централізованими даними;
2. дотримання всіх технічних і організаційних параметрів проведення ранньої діагностики банкрутства (щомісячні дані в розрізі певних блоків і щоквартальні аналітичні звіти, зведені піврічні аналітичні записки, тощо);
3. функціонування на основі принципу безперервності, який означає, що робота зі збору і оцінки інформації повинна проводитися на регулярній основі;
4. доступність висновків і результатів для всіх зацікавлених користувачів інформації про діяльність банків [27].

Використання сучасних методів моделювання дозволяє отримати відповідні показники, за допомогою яких можливо надати кількісну оцінку банківських ризиків, що фактично є першим і найнеобхіднішим компонентом у системі діагностики банкрутства банківської установи.

Оцінка ризиків – це процес визначення ймовірності виникнення факторів ризику, певних подій чи ситуацій, здатних негативно вплинути на розвиток об'єкту і досягнення запланованих результатів.

До основних методів оцінки ризиків відносять:

1. статистичні, суть яких полягає у визначенні ймовірності виникнення втрат на основі статистичних даних попереднього періоду і встановленні області (зони) ризику, коефіцієнту ризику і т. д.;
2. аналітичні, які дозволяють визначити ймовірність виникнення втрат на основі математичних моделей;
3. метод експертних оцінок, який представляє собою комплекс логічних і математико статистичних методів по обробці результатів опитування групи експертів, причому ці результати є єдиним джерелом інформації [28].

Для прогнозування банкрутства у світі використовується система економетричних моделей, які будуються на основі фінансових коефіцієнтів (див. додаток Г)

Проте використання зарубіжного досвіду для ранньої діагностики неплатоспроможності в Україні ускладнено декількома вагомими чинниками, а саме:

1. інформаційна база, яка необхідна для використання традиційних статистичних методів у вітчизняних банках, є не релевантною, а отже статистична вибірка не є репрезентативною;
2. значно відрізняються зовнішні умови функціонування банків в Україні та в інших країнах, в яких використовуються прогресивні зарубіжні методики;
3. обмеженість кола застосування систем, які застосовуються органами банківського нагляду, їх невисока оперативність та трудомісткість;
4. існує небезпека щодо отримання з публічних джерел недостовірної інформації про об'єкт дослідження.

Узагальнюючи викладене вище, можна зробити такі висновки:

1. Поняття «неплатоспроможність», «неспроможний» та «банкрутство» можуть бути як синонімами, так і зовсім різними поняттями, а також можуть

виражати один термін використовуючи інший. На даний період часу, немає чіткого розмежування цих понять.

2. Існує безліч факторів, які можуть спричинити банкрутство банку. Також ці фактори є однією із складових інструмента для діагностики ранньої неплатоспроможності банку, а саме прогностичний індикатор кризи в банку. Цей показник ґрунтується не тільки на показниках банківської системи певної країни, а й використовуються дані для порівняльного аналізу серед міжнародних фінансових організацій.

3. Також рання діагностика неплатоспроможності банку базується на різних методиках, серед яких найбільшу популярність займають моделі. Існує безліч моделей для ранньої діагностики, але всі вони мають свої недоліки пов'язані з інформаційною базою країни, різні умови функціонування банківського сектору, ризики пов'язанні з отриманням недостовірної інформації та безліч інших недоліків. Тому на даному етапі, варто приділити увагу дослідженню різних моделей для виявлення та вдосконалення прогалин існуючих моделей, і їх корекція під українські умови.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ІНДИКАТОРІВ РАННЬОЇ ДІАГНОСТИКИ БАНКІВСЬКОГО РИНКУ ТА НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКУ

2.1. Аналіз ранньої діагностики банківської системи України

Банківська система є найбільш розвиненим сегментом фінансового ринку та забезпечує кредитними ресурсами потреби економічних суб'єктів.

Карантинні обмеження через COVID-19 завдали значної шкоди банківського сектору в I кварталі 2020 року. У січні-лютому активно зростали обсяги депозитів фізичних осіб, як валютних, так і гривневих, але з березня вони почали скорочуватися через сплеск негативних настроїв населення та бізнесу пов'язаних з пандемією. Завдяки високій ліквідності сектору ситуація швидко нормалізувалася і зростання гривневих коштів населення відновилося, але це тривало не довго. Кредитування фізичних осіб сповільнилося як через зниження попиту, так і внаслідок зростання кредитних ризиків. Протягом березня тимчасово зросли процентні ставки, проте вже у квітні вартість кредитів та депозитів знову почала знижуватися. Чистий прибуток банків зріс у I кварталі на чверть р/р, однак фінансовий результат протягом II–IV кварталів 2020 року різко погіршився через зниження операційних доходів та зростання резервування кредитів, ключовим фактором, який сприяв цьому зниженню була пандемія. НБУ спрямувало свої сили на забезпечення безперебійної роботи сектору, через: відтермінування запровадження буферів капіталу, створення сприятливих регуляторних умов для реструктуризації кредитів, банки отримали підтримку ліквідності без жодних обмежень [33].

Згідно даних наведених у таблиці 2.1 можна спостерігати, що за останні 3 роки кількість працюючих банків майже не змінилася з 2018 по 2020 рік, закривався один або банки в рік, коли в 2015-2017 роках, значення закритих банків сягало більше 20.

Таблиця 2.1

Кількість банків України з 31.12 2015 р. по 01.11.2020 р.*

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Платоспроможні	117	96	82	77	75	74
Зміна	-30	-21	-14	-4	-2	-1
Державні	7	6	5	5	5	5
Зміна	0	-1	-1	0	0	0
Іноземні	25	25	23	21	20	20
Зміна	0	0	-2	-2	-1	0
Приватні	85	65	54	51	50	50
Зміна	-30	-20	-11	-2	-1	0
Неплатоспроможні	3	4	2	1	0	0
Зміна	-13	1	-2	0	-1	0

**Примітка: Складено на основі опрацювання джерела [33]*

Проводити аналіз діяльності державних банків дуже складно, не знаючи яка частка депозитів та кредитів належить державним підприємствам. Проте, в будь-якому випадку, негативним є той факт, що 1/2 всього депозитного портфелю Укрексімбанку та 1/10 Ощадбанку – це депозити в іноземній валюті “до запитання”, тобто теоретично вони можуть залишити ці банки в будь-який час[34].

Враховуючи наведені фактори, для вкладів у гривнях ці банки є надійними, оскільки держава може в будь-який момент може розпочати друкування грошей. Натомість ситуація з іноземною валютою є дещо гіршою. Хоча і в цій сфері надійність на сьогодні є достатньою. Таким чином, рівень надійності державних банків перебуває між високим та достатнім рівнем для європейських банківських груп.

Приватні українські банки за останні 10 років перетворились, фактично, на вимираючий вид. Більша частина цих банків не входить до найбільших банків України. Загалом майже 100% банкрутств за останні 10 років – це приватні банки.

Серед складових активів на третину зросли обсяги коштів на коррахунках в інших банках в іноземній валюті (у дол. еkv.). Вони на сьогодні є найбільшою

складовою високоякісних ліквідних активів банків у іноземній валюті та забезпечують достатній рівень LCR.

Обсяг ОВДП на балансах банків протягом 1 кварталу 2020 року зріс, а вкладення у депозитні сертифікати навпаки скоротилися[35].

Зобов'язання банків за перший квартал 2020 року збільшилися на 5,0%. Проте, зростання мало переважно статистичну природу, за фіксованим на початок року курсом зобов'язання скоротилися на 2,8% (див. рис. 2.1)

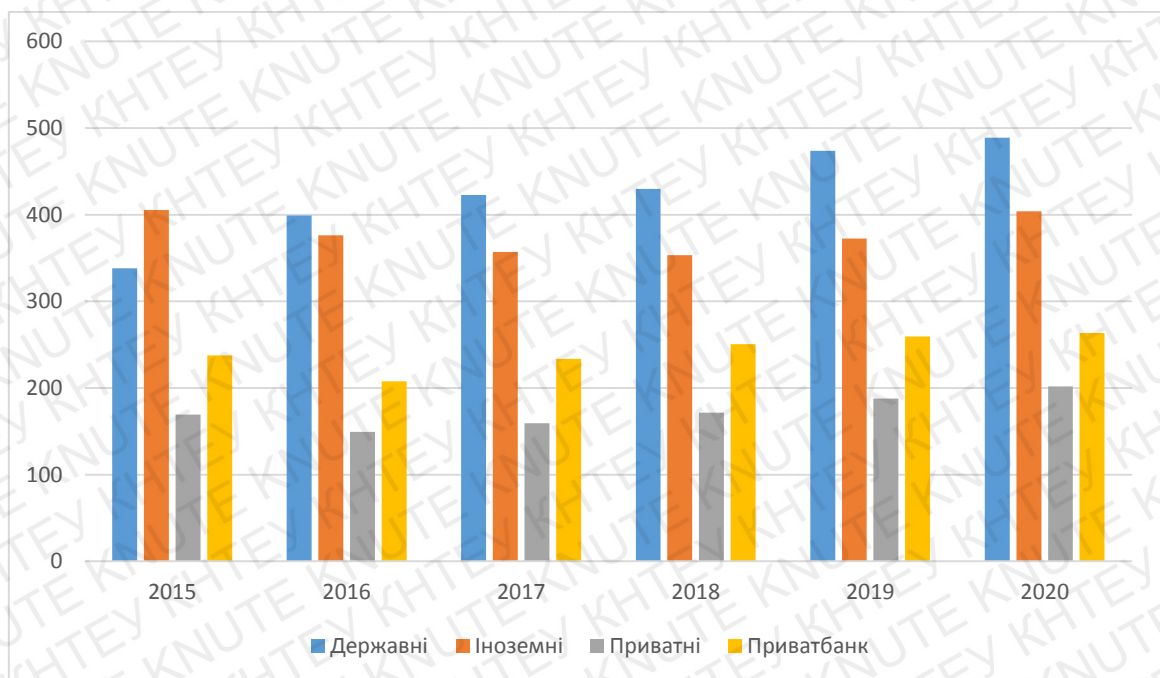

Рис. 2.1. Структура зобов'язань банків України за 2015-2020 роки, станом на 01.01, млрд грн [33]

Частка коштів фізичних осіб та суб'єктів господарювання у зобов'язаннях зросла на 1.7 в. п. (до 85.0%). Вклади населення у гривні зросли на 4,4% (+18.5% р/р), найпомітніше у приватних банках – +9.2% (+39.0% р/р). Обсяги валютних коштів населення зросли на 14,5% р/р, практично не змінившись за квартал.

Динаміка першого кварталу, до пандемії, була нерівномірною: валютні вкладення та строкові гривневі депозити фізичних осіб зростали до березня, потім почався їхній відплив. Гривневі кошти корпорацій за 2020 рік скоротилися на 6.4% через їх зниження у березні на 7,4%. Найбільший відплив спостерігався у приватних банках (-10.6%) та Приватбанку (-12.5%). Така динаміка пояснюється сповільненням господарської діяльності підприємств, їх закриттям

на карантин та переведенням гривневих коштів у валюту. Обсяг валютних коштів суб'єктів господарювання зріс на 2,4% (в дол. екв.), за квартал — на 53,7% р/р.

Найвищі квартальні темпи зафіксовано в іноземних (21,1%) та приватних банках (19,9%). Падіння обсягів валютних корпоративних коштів відбувалося тільки в банках із державним капіталом.

На зменшення обсягу коштів корпорацій у держбанках істотно вплинули виплати податків і зборів НАК Нафтогаз до бюджету. Частка валютних коштів клієнтів за квартал збільшилася на 4,7 в. п. (до 44,5%) внаслідок девальвації гривні. За фіксованим на початок року курсом гривні доларизація зменшилася на 2,2 в. п. [35].

Національний банк України продовжив цикл пом'якшення, знизивши ключову ставку до 6% у 2020 році, яка спрямована на забезпечення балансу між досягненням помірної інфляції та стимулюванням економіки. Але, якщо негативний вплив коронавірусу на внутрішній попит та ділову активність посиляться, НБУ буде готовий надати економіці додатковий імпульс для пожвавлення. Натомість на ймовірне посилення інфляційних ризиків у 2021 році Національний банк може відреагувати інструментами монетарної політики [33].

Прибуток банківського сектору у 2020 році зріс на 23,8% р/р і становив 16,0 млрд грн. Варто зазначити, що близько 65% прибутку сектору сформував Приватбанк.

Кількість збиткових банків зросла з 6 установ за 2019 рік до 14 за 2020 рік. Сукупний збиток банків становив 2,7 млрд грн.

Половина відрахувань у резерви була здійснена п'ятьма банками, серед яких один державний та один російський. (див. рис. 2.2)

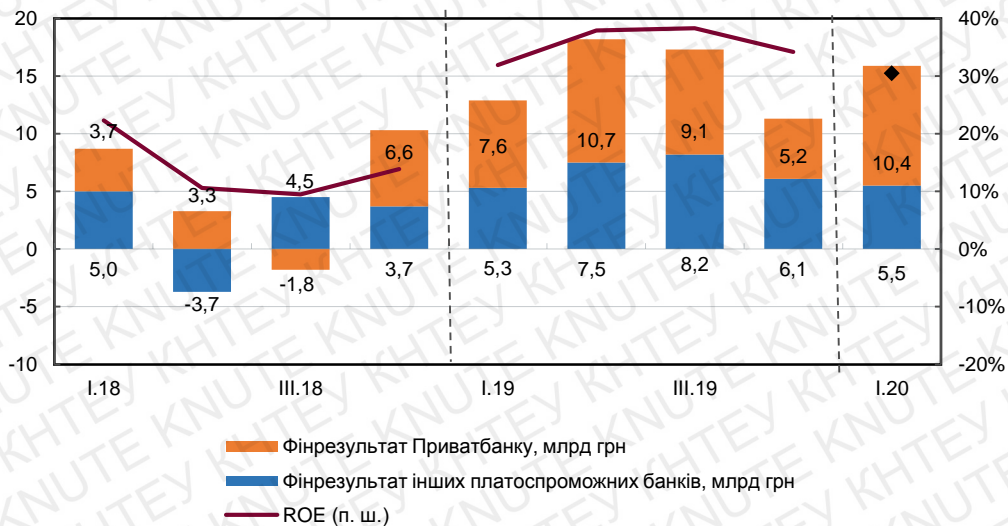

Рис. 2.2. Фінансовий результат та рентабельність капіталу банків за 2016-2020 роки, станом на 01.04, млрд грн [33]

Основні показники банківського сектору України 2013-2020 роки та сумарні активи і пасиви українських комерційних банків на 01.11.2020 наведено у додатках Д-Є.

Станом на 1 вересня 2020 року у реєстрі учасників Фонду гарантування вкладів нараховується 74 діючих банки. На початок вересня 2020 року триває ліквідація 50 неплатоспроможних банків, завершено ліквідацію 45 банків.

У липні 2020 року сума коштів, що надійшли на рахунки неплатоспроможних банків, склала 667,0 млн грн. Це найбільший обсяг надходжень до неплатоспроможних банків у 2020 році. Від реалізації активів сума надходжень склала 653,4 млн грн. За обсягами надходжень від продажу майна лідирував АТ «Деальта Банк» з сумою в 246,8 млн. грн.

Крім того, за рахунок погашення кредитів неплатоспроможні банки у травні 2020 року отримали 12,7 млн грн, оренди майна – 0,8 млн грн. Від погашення цінних паперів кошти не надходили.

Усього з початку року станом на 1 серпня 2020 загальна сума надходжень коштів до неплатоспроможних банків склала 3 500,7 млн грн. Від продажу активів банки отримали 3 247,7 млн грн, погашення кредитів – 237,1 млн грн, оренди майна – 15,8 млн грн [36].

Станом на 1 вересня 2020 року банки, що ліквідуються передали в управління Фонду грошові виплати призначенні для вкладників у сумі 89 902,5 млн грн., в тому числі ПАТ «КБ «Хрещатик» та АТ «Дельта Банк» 2821.8 та 16348.8 млн.грн. відповідно.

26 серпня 2020 року розпочато процедуру виведення АТ АКБ «АРКАДА» шляхом запровадження в ньому тимчасової адміністрації [36].

2.2. Діагностика збанкрутілих банків

За методикою Кромонава та Ширінської (див. додатки Ж-І) буде проведена діагностика банків: ПАТ «КБ «Хрещатик» (2014-2015 роки)(див. табл 2.2, 2.3), АТ АКБ «Аркада» (2018-2019 роки) (див. табл 2.4, 2.5), АТ «Дельта Банк»(2013-2014 роки) (див. табл 2.6, 2.7).

Таблиця 2.2

Оцінка фінансового стану за методикою В. Кромонава по ПАТ «КБ «Хрещатик» 2014-2015 рр*

Показники	Алгоритм розрахунку	Розшифрування складових алгоритму	2014	2015
1	2	3	4	5
Генеральний коефіцієнт надійності	$K1= K/AP$	К-власний капітал; АР-робочі активи.	0,102	-0,075
Коефіцієнт миттєвої ліквідності	$K2=ЛА/ОВ$	ЛА- ліквідні активи; ОВ- зобов'язання до запитання.	0,181	0,133
Крос-коефіцієнт	$K3=СО/AP$	СО – сумарні зобов'язання.	1,412	1,594
Генеральний коефіцієнт ліквідності	$K4=(ЛА+ЗК)/СО$	ЗК – захищений капітал	0,185	0,130

Продовження табл.2.2

Коефіцієнт захищеності капіталу	$K5=3K/K$	К-власний капітал; ЗК – захищений капітал.	0,388	-0,107
Коефіцієнт фондової капіталізації прибутку	$K6=K/СК$	СК- статутний капітал	0,0007	-0,0004
N			17,63	6,01

*Примітка: Складено на основі опрацювання джерела [41]

Виходячи з даної методики та розрахованих даних у таблиці 2.2, банк є сумнівним, адже має сумарний бал менше 25-30. Дивлячись на обрахунки можна побачити, те що 2015 рік був дуже тяжким, адже генеральний коефіцієнт надійності і коефіцієнт захищеності капіталу зазнали від'ємних значень, це дає нам знати, що в ПАТ «КБ «Хрещатик» були великі проблеми з капіталом, і ці проблеми з кожним роком все тільки зростали.

Таблиця 2.3

Розрахунок коефіцієнтів надійності ПАТ «КБ «Хрещатик» за методикою О. Ширинської за 2014-2015 рр. *

№п/п	Показники	Формула розрахунку	2014	2015
1	2	3	4	5
1	<i>Коефіцієнт надійності (вага 15%)</i>	$K_n = K_{n1} * 0,5 + K_{n2} * 0,5$	41,4	-13,3
1.1	Кн1 (коефіцієнт надійності власного капіталу) (вага 50%)	Власний капітал/Дохідні активи	6,2	-4,2
1.2	Кн2 (коефіцієнт надійності захищеного капіталу) (вага 50%)	Захист капіталу(балансова вартість активів, що не чутливі до інфляційних ризиків)/Власний капітал	38,8	-10,7
2.	<i>Коефіцієнти ліквідності (вага – 35%)</i>	$K_l = K_{l1} * 0,35 + K_{l2} * 0,35 + K_{l3} * 0,35$	18,1	13,1
2.1	Кл1 (коефіцієнт абсолютної ліквідності) (вага – 35%)	Абсолютно ліквідні активи/Поточні зобов'язання	18,1	13,3

Продовження табл.2.3

2.2	Кл2(коефіцієнт поточної ліквідності) (вага – 35%)	Ліквідні активи/Сумарні зобов'язання	18,5	13,0
2.3	Кл3 (коефіцієнт загальної ліквідності) (вага – 30%)	Абсолютно ліквідні активи/Дохідні активи	15,1	11,0
3	Коефіцієнти рентабельності (вага – 15%)	$Кр. = Кл1 * 0,5 + Кл2 * 0,5$	-11,95	-653,25
3.1	Кр1 (коефіцієнт рентабельності капіталу) (вага – 50%)	(Чистий прибуток + Процентні доходи)/Капітал	-22,3	-1 293,7
3.2	Кр2 (коефіцієнт рентабельності активів) (вага – 50%)	(Чистий прибуток + Процентні доходи)/Дохідні активи	-1,6	-12,8
4	Коефіцієнти якості активів (вага – 20%)	$К як. А. = Кяк а1 * 0,5 + Кяк а2 * 0,5$	9,6	2,71
4.1	Кяк а1 (коефіцієнт загальної якості активів) (вага – 50%)	(Строкові депозити + Власний капітал)/ Корпоративні кредити	15,6	0
4.2	Кяк а2 (коефіцієнт якості державних цінних паперів) (вага – 50%)	Державні цінні папери/Дохідні активи	3,53	5,42
5.	Коефіцієнти ресурсної бази (вага – 15%)	$Кр. Б. = Кяк.а1 * 0,5 + Кяк.а2 * 0,5$	4,08	3,07
5.1	Кр б.1(коефіцієнт ресурсної бази на основі власного капіталу) (вага – 50%)	Власний капітал/Сумарні зобов'язання	7,23	4.68
5.2	Кр.б.2(коефіцієнт ресурсної бази на основі депозитів) (вага – 50%)	Кошти на поточних рахунках клієнтів та коррахунках/Сумарні зобов'язання	0.92	1.46
К			12,12	-93,08

*Примітка: Складено на основі опрацювання джерела [41]

Як ми можемо бачити у таблиці 2.3, згідно методики Ширинської ПАТ «КБ «Хрещатик» має незадовільний рейтинг. Що варто зазначити, що в обрахунках як за методикою Кромонава, так і за Ширинською, ми спостерігаємо суттєво низькі показники відповідно капіталу, що дає нам зрозуміти, що в ПАТ «КБ «Хрещатик» станом на 2015 рік були серйозні проблеми з ефективністю використання власного капіталу.

Таблиця 2.4

**Оцінка фінансового стану банку за методикою В. Кромонава по АТ
АКБ «Аркада» за 2018-2019 рр***

Показники	Алгоритм розрахунку	Розшифрування складових алгоритму	2018	2019
1	2	3	4	5
Генеральний коефіцієнт надійності	$K1 = K/AP$	К-власний капітал; АР-робочі активи.	1,01	1,41
Коефіцієнт миттєвої ліквідності	$K2 = LA/OB$	ЛА- ліквідні активи; ОВ- зобов'язання до запитання.	0,37	0,95
Крос-коефіцієнт	$K3 = CO/AP$	СО – сумарні зобов'язання.	1,42	1,55
Генеральний коефіцієнт ліквідності	$K4 = (LA + 3K)/CO$	3К – захищений капітал	0,66	0,81
Коефіцієнт захищеності капіталу	$K5 = 3K/K$	К-власний капітал; 3К – захищений капітал.	0,73	0,79
Коефіцієнт фондової капіталізації прибутку	$K6 = K/СК$	СК- статутний капітал	3,01	3,02
N			76,15	108,75

*Примітка: Складено на основі опрацювання джерел [42,43]

АТ АКБ «Аркада» за методикою Кромонава вважається надійним, адже він отримав 76 балів в 2018 році, а в 2019 – 108. З таблиці 2.4, ми можемо судити, що методика — некоректна, адже результати обрахунків не відповідають реальності.

Варто зауважити, що коефіцієнт фондової капіталізації прибутку суттєво відрізняється від інших коефіцієнтів, що характеризує велику здатність банку до капіталізації отриманих прибутків. 26.08.2020 Фонд гарантування вкладів ввів тимчасову адміністрацію. Його віднесли до категорії «неплатоспроможних» внаслідок не приведення банком своєї діяльності у відповідність із вимогами НБУ та законодавства. Розмір регулятивного капіталу банку опустився нижче однієї третини від мінімального рівня.

Регулятивний капітал банку — це його власні кошти. Цей показник відображає реальний фінансовий стан та визначає рівень надійності банку. Зі

сторони банку «Аркада» цей показник впав до від'ємних значень. Отже, банк не виконав вимоги закону та НБУ (табл. 2.5). Тому його й визнали неплатоспроможними та ввели тимчасову адміністрацію [43].

Таблиця 2.5

Розрахунок коефіцієнтів надійності АТ АКБ «Аркада» за методикою О. Ширинської за 2018-2019 рр.*

№п/п	Показники	Формула розрахунку	2018	2019
1	2	3	4	5
1	<i>Коефіцієнт надійності (вага 15%)</i>	$K_n = K_{n1} * 0,5 + K_{n2} * 0,5$	93,6	99,9
1.1	Кн1 (коефіцієнт надійності власного капіталу) (вага 50%)	Власний капітал/Дохідні активи	41,5	43,2
1.2	Кн2 (коефіцієнт надійності захищеного капіталу) (вага 50%)	Захист капіталу(балансова вартість активів, що не чутливі до інфляційних ризиків)/Власний капітал	73,3	78,8
2.	<i>Коефіцієнти ліквідності (вага – 35%)</i>	$K_l = K_{l1} * 0,35 + K_{l2} * 0,35 + K_{l3} * 0,35$	19,33	37,67
2.1	Кл1 (коефіцієнт абсолютної ліквідності) (вага – 35%)	Абсолютно ліквідні активи/Поточні зобов'язання	37,2	94,8
2.2	Кл2(коефіцієнт поточної ліквідності) (вага – 35%)	Ліквідні активи/Сумарні зобов'язання	13,5	9,3
2.3	Кл3 (коефіцієнт загальної ліквідності) (вага – 30%)	Абсолютно ліквідні активи/Дохідні активи	4,5	3,5
3	<i>Коефіцієнти рентабельності (вага – 15%)</i>	$K_r = K_{r1} * 0,5 + K_{r2} * 0,5$	0,8	0,7
3.1	Кр1 (коефіцієнт рентабельності капіталу) (вага – 50%)	(Чистий прибуток + Процентні доходи)/Капітал	1,1	1,0
3.2	Кр2 (коефіцієнт рентабельності активів) (вага – 50%)	(Чистий прибуток + Процентні доходи)/Дохідні активи	0,4	0,4
4	<i>Коефіцієнти якості активів (вага – 20%)</i>	$K_{як. А.} = K_{як а1} * 0,5 + K_{як а2} * 0,5$	7,30	0,004
4.1	Кяк а1 (коефіцієнт загальної якості активів) (вага – 50%)	(Строкові депозити + Власний капітал)/ Корпоративні кредити	5,93	0
4.2	Кяк а2 (коефіцієнт якості державних цінних паперів) (вага – 50%)	Державні цінні папери/Дохідні активи	8,65	0,008

Продовження табл.2.5

5.	Коефіцієнти ресурсної бази (вага – 15%)	$Кр. Б. = Кяк.а1 * 0,5 + Кяк.а2 * 0,5$	53,59	50,43
5.1	Кр б.1(коефіцієнт ресурсної бази на основі власного капіталу) (вага – 50%)	Власний капітал/Сумарні зобов'язання	70,97	91,10
5.2	Кр.б.2(коефіцієнт ресурсної бази на основі депозитів) (вага – 50%)	Кошти на поточних рахунках клієнтів та коррахунках/Сумарні зобов'язання	36,2	9,75
К			26,71	32,73

*Примітка: Складено на основі опрацювання джерел [42,43]

У таблиці 2.5 за методикою Ширінської АТ АКБ «Аркада» за 2018 рік отримує рейтинг – незадовільно, а за 2019 – граничний. При порівнянні двох методик на прикладі ПАТ «КБ «Хрещатик», їх значення дійшли до спільного висновку, що банк «Хрещатик» отримує рейтинг незадовільно. На прикладі, АТ АКБ «Аркада» ми можемо спостерігати за різними висновками, так за методикою Кромонава ми бачимо, що «Аркаді» нічого не згрожує, за методикою Ширінської все навпаки, банк в незадовільному стані, що відповідає реальності.

Інформацію по «Дельта Банк» наведено в табл.2.6.

Таблиця 2.6

Оцінка фінансового стану банку за методикою В. Кромонава по АТ «Дельта Банк» за 2013-2014 рр.*

Показники	Алгоритм розрахунку	Розшифрування складових алгоритму	2013	2014
1	2	3	4	5
Генеральний коефіцієнт надійності	$K1 = K/AP$	К-власний капітал; АР-робочі активи.	0,68	0,60
Коефіцієнт миттєвої ліквідності	$K2 = LA/OB$	ЛА- ліквідні активи; ОБ- зобов'язання до запитання.	0,26	0,57
Крос-коефіцієнт	$K3 = CO/AP$	СО – сумарні зобов'язання.	1,39	1,47
Генеральний коефіцієнт ліквідності	$K4 = (LA + ЗК) / CO$	ЗК – захищений капітал	0,27	0,41
Коефіцієнт захищеності капіталу	$K5 = ЗК / К$	К-власний капітал; ЗК – захищений капітал.	0,33	0,45

Продовження табл.2.6

Коефіцієнт фондової капіталізації прибутку	$K6=K/CK$	СК- статутний капітал	1,06	1,18
N			47,9	53,91

*Примітка: Складено на основі опрацювання джерел [45,46]

За результатами оцінки фінансового стану АТ «Дельта Банк» 2013-2014 року за методикою В.Кромонава наведеної у таблиці 2.6, знову спостерігається не відповідність результатів із реальністю.

Таблиця 2.7

Розрахунок коефіцієнтів надійності АТ «Дельта Банк» за методикою О. Ширинської за 2013-2014 рр. *

№п/п	Показники	Формула розрахунку	2013	2014
1	2	3	4	5
1	Коефіцієнт надійності (вага 15%)	$Kн. = Kн1*0,5+Kн2*0,5$	89,57	100,2
1.1	Кн1 (коефіцієнт надійності власного капіталу) (вага 50%)	Власний капітал/Дохідні активи	39,8	48,2
1.2	Кн2 (коефіцієнт надійності захищеного капіталу) (вага 50%)	Захист капіталу(балансова вартість активів, що не чутливі до інфляційних ризиків)/Власний капітал	69,72	76,6
2.	Коефіцієнти ліквідності (вага – 35%)	$Kл. = Kл1*0,35+Kл2*0,35+Kл3*0,35$	18,34	36,51
2.1	Кл1 (коефіцієнт абсолютної ліквідності) (вага – 35%)	Абсолютно ліквідні активи/Поточні зобов'язання	40,1	89,9
2.2	Кл2(коефіцієнт поточної ліквідності) (вага – 35%)	Ліквідні активи/Сумарні зобов'язання	9,8	8,9
2.3	Кл3 (коефіцієнт загальної ліквідності) (вага – 30%)	Абсолютно ліквідні активи/Дохідні активи	2,5	5,5
3	Коефіцієнти рентабельності (вага – 15%)	$Kр. = Kр1*0,5+Kр2*0,5$	5,2	0,6
3.1	Кр1 (коефіцієнт рентабельності капіталу) (вага – 50%)	(Чистий прибуток + Процентні доходи)/Капітал	9,6	1,1

Продовження табл. 2.7

3.2	Кр2 (коефіцієнт рентабельності активів) (вага – 50%)	(Чистий прибуток + Процентні доходи)/Доходні активи	0,7	0,1
4	Коефіцієнти якості активів (вага – 20%)	$К як. А. = Кяк а1*0,5+Кяка2*0,5$	8,5	1,6
4.1	Кяк а1 (коефіцієнт загальної якості активів) (вага – 50%)	(Строкові депозити + Власний капітал)/ Корпоративні кредити	7,8	0
4.2	Кяк а2 (коефіцієнт якості державних цінних паперів) (вага – 50%)	Державні цінні папери/Доходні активи	9,1	3,2
5.	Коефіцієнти ресурсної бази (вага – 15%)	$Кр. Б. =Кяк.а1*0,5+Кяк.а2*0,5$	53,47	50,0
5.1	Кр б.1(коефіцієнт ресурсної бази на основі власного капіталу) (вага – 50%)	Власний капітал/Сумарні зобов'язання	66,53	86,69
5.2	Кр.б.2(коефіцієнт ресурсної бази на основі депозитів) (вага – 50%)	Кошти на поточних рахунках клієнтів та коррахунках/Сумарні зобов'язання	40,39	13,30
К			26,79	25,26

*Примітка: Складено на основі опрацювання джерел [45,46]

Розрахунок коефіцієнтів надійності АТ «Дельта Банк» 2013-2014 років року за методикою О. Ширинської, наведений у таблиці 2.7, присвоїв банку рейтинг незадовільний. В двох із трьох випадків методика Кромонава виявилась невірною, що свідчить про її не придатність для українського банківського середовища.

Отже, на основі дослідження різних методик оцінки неплатоспроможності банку, можна дійти висновку, що іноземні методики не підходять Україні, адже не пристосовані до економічного клімату нашої країни, в свою чергу у методиках є певні прогалини, які необхідно закрити. Найбільше уваги потребує вдосконалення підбору коефіцієнтів, які б змогли найбільше показати можливості та реальний стан банку. Також, важливо приділити увагу самим методами, тобто сконцентрувати розвиток методики не на весь спектр банків, а на окремий вид спеціалізації банку, адже в залежності від спеціалізації буде змінюватись вага певних коефіцієнтів, які використовують для обрахунку. Модель ранньої діагностики неплатоспроможності банку має доповнювати

методику його стрес-тестування. До того ж кожен банк повинен розробити власний підхід до прогнозування ймовірності банкрутства, який буде ефективно працювати та дозволить вчасно реагувати на зміни та прийняття ефективних превентивних заходів.

За результатами дослідження дійшли висновку, що більш прийнятною була модель О. Ширинської, оскільки ця методика дає змогу комплексно враховувати різні аспекти банківської діяльності і базується на математичному обрахунку визначених оціночних показників, а також врахуванні банківських рейтингів і експертних оцінок

В підсумку щодо банківського середовища слід зазначити, зусилля регулятора наразі спрямовані на забезпечення безперебійної роботи банківського сектору. Це проявилось у відтермінуванні вимог щодо запровадження буферів капіталу, створенні сприятливих регуляторних умов для реструктуризації кредитів, а також механізму рефінансування, який забезпечує підтримку ліквідності банків без жодних обмежень. Національний банк наголошує – підтримати економічне відновлення після скасування карантинних заходів є ключове завдання банківського сектору.

РОЗДІЛ 3

РОЗВИТОК МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД РАННЬОЇ ДІАГНОСТИКИ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКУ

3.1 Сценарний аналіз ранньої діагностики потенційного банкрутства банку

Важливим кроком до повноцінного впровадження нових Базельських стандартів банківського нагляду стало започаткування регулярної щорічної оцінки стійкості банків шляхом стрес-тестування для найбільших банків та оцінки якості активів для решти.

Стрес-сценарій - модель можливого розвитку подій (обставин) унаслідок впливу різних факторів ризиків, виникнення яких може завдати шкоди фінансовому стану та/або ліквідності банку.

Стрес-тестування - метод вимірювання ризику, що дає змогу оцінити потенційні несприятливі результати впливу ризиків як величину збитків, що можуть стати наслідком шоківих змін різних факторів ризиків (курсів іноземних валют, процентних ставок та/або інших факторів), які відповідають виключним (екстремальним), але ймовірним подіям; [47].

Стрес-тестуванням передбачена розробка базового та малоімовірного негативного, проте достовірного сценарію розвитку макроекономічної ситуації. Базовий сценарій, розробляється Національним банком України на основі макроекономічних прогнозів МВФ. Несприятливий сценарій базується на гіпотезах щодо зміни макроекономічних показників, які сприяють акумулюванню кредитного та ринкового ризиків у великих розмірах.

У несприятливому сценарії - кредитний ризик виникає з причин різкого погіршення якості кредитів, виданих фізичним особам. Відповідно до міжнародних практик, припущення, висунуті для побудови такого сценарію, мають формувати жорсткий сценарій, що виявить очікувані максимальні,

критичні кредитні втрати, яких може зазнати банк, за кожним окремим великим позичальником [48].

Однією із основних цілей проведення стрес-тестування та оцінки стійкості банків є визначення та встановлення необхідних рівнів нормативів Н2 та Н3 – достатності економічного та основного капіталу відповідно. Для базового сценарію мінімальними вимогами є: Н2 – 10% та Н3 – 7%, для несприятливого сценарію вимоги є вдвічі нижчими протягом трирічного прогнозного періоду.

Подібна практика оцінки широко застосовується провідними регуляторами світу, оскільки дозволяє попередити надмірне акумулювання системних ризиків та підготувати банки до ймовірних криз у майбутньому. В цілому такі превентивні заходи сприятимуть підвищенню стійкості української банківської системи та фінансової стабільності в цілому.

Процедуру стрес-тестування у 2019 році були зобов'язані пройти 29 банківських установ, яким належать близько 93% активів усієї банківської системи України. Сценарії стрес-тестування розробляються не для прогнозування фінансових показників, а з метою оцінки та виявлення слабких сторін системно важливих та великих банків, на які в першу чергу можуть вплинути ризики та зміни в економічній кон'юктурі країни, посилення кризових процесів. Нині, головними факторами ризику, які НБУ заклав у сценарії стрес-тесту, є недостатньо консервативна оцінка платоспроможності позичальників, коротка строковість фондування, значна валютна складова у балансах банків та низька операційна ефективність [49].

Стрес-тестування 2019 року показало наступні результати:

1. За базовим сценарієм у середньому всі банки характеризуються швидкими темпами зростання достатності основного капіталу – до 19,8% (на 10 в.п.).
2. За несприятливим сценарієм обсяг капіталу 18 банків знижувався за межі допустимого нормативного рівня (3,5% та 5% для основного та регулятивного капіталів відповідно). Найнижчі результати отримали банки з російським

капіталом, що пояснюється згоранням їхньої діяльності, відсутністю якісних активів та доходів від основної діяльності.

3. Основну загрозу для капіталу банків за нинішніх умов становлять амортизації застави за непрацюючими кредитами, котрі стали однією із причин погіршення результатів стрес-тестування державних банків – Ощадбанку та Укресімбанку. Через юридичні ризики та часті випадки шахрайства банки не завжди в змозі стягнути заставу для відшкодування втрат у разі настання дефолту, до того ж у періоди кризи ліквідність забезпечення зменшується, а шанси реалізувати стягнене майно скорочуються (за статистикою, банк відшкодовує не більше 20% боргу за незабезпеченими кредитами).

4. Також НБУ нині зосереджується на проблемах стійкості кредитів домогосподарств, що стрімо зростають протягом останніх років. Роздрібні банки найбільше страждатимуть від настання гіпотетичної кризи, оскільки припускається, що за таких умов 20% незабезпечених кредитів стануть дефолтними. Необхідність у капіталі також демонструють банки з концентрованими корпоративними кредитними портфелями.

5. Другий рік поспіль 9 банків успішно проходять стрес-тестування, до них належать 7 іноземних та 2 державних (Приватбанк та Укргазбанк). Порівняно з попереднім роком, рівень достатності капіталу ПУМБу та Альфа-Банку став задовільним.

6. Також результатами минулорічного стрес-тестування для банків встановлювався необхідний рівень достатності основного та регулятивного капіталу, якого банки мають досягти до 2021 року за допомогою залучення додаткового акціонерного капіталу та реструктуризації балансу. Перевищення необхідного запасу капіталу для покриття ризиків допоможе банкам підготуватись та простіше перейти до змін вимог до капіталу наступних років [49].

Крім української системи економічних нормативів, розробленої НБУ, варто звернути увагу на систему створену МВФ, яка включала в себе окремий перелік основних та додаткових показників – індикаторів фінансової стійкості, який

досить повно та всебічно оцінює діяльність банків з погляду їх мікроекономічної ефективності. Індикатори характеризують поточне здоров'я та міцність депозитних установ та їх контрагентів, передбачають глибокий аналіз економічної та фінансової стійкості на основі двох наборів показників – базового, що складається з 12 показників, та рекомендованого — 13 показників [50]. У табл. 3.1 наведені тенденції основних ІФС України за останні 5 років.

Таблиця 3.1

Динаміка основних ІФС депозитних корпорацій України у 2015–2019

рр*

Код	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019
11	Співвідношення регулятивного капіталу до зважених за ризиком активів	12,31	12,69	16,10	16,18	19,66
12	Співвідношення регулятивного капіталу 1 рівня до зважених за ризиком активів	8,30	8,96	12,12	10,52	13,50
13	Співвідношення недіючих кредитів без урахування резервів до капіталу	129,02	89,37	70,18	60,20	25,28
14	Співвідношення недіючих кредитів до сукупних валових кредитів	28,03	30,47	54,54	52,85	48,36
16	Норма прибутку на активи (ROA)	-5,54	-12,47	-1,76	1,60	4,70
17	Норма прибутку на капітал (ROE)	-65,51	-	-	14,61	37,55
			122,17	15,34		
18	Співвідношення процентної маржі до валового доходу	39,00	45,94	50,20	52,02	47,39
19	Співвідношення непроцентних витрат до валового доходу	54,40	60,91	76,14	61,92	55,58
110	Співвідношення ліквідних активів до сукупних активів	33,00	48,53	53,94	51,14	72,28
111	Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань	92,87	92,09	98,37	93,52	94,35
112	Співвідношення чистої відкритої позиції в іноземній валюті до капіталу	36,15	57,07	43,31	46,99	47,44
113	Співвідношення капіталу до активів	8,02	9,78	11,90	10,77	13,51

*Примітка: Складено на основі опрацювання джерела [48]

Наведені у таблиці вище показники дозволяють дійти до висновку про зростання фінансової стійкості банківської системи України. З кожним роком українські банки стабільно нарощують обсяги регулятивного капіталу для покриття ризиків, підвищується прибутковість активів та власного капіталу, співвідношення ліквідних активів до загальних обсягів активів та короткострокових зобов'язань, зростає частка капіталу у сумі сукупних активів. Останнє підтверджує динаміка показника П13, який ще називають коефіцієнтом фінансової стійкості – показує ступінь забезпеченості ризикових активів банків їх власним капіталом. Основною проблемою на сьогодні залишається частка недіючих кредитів у обсягах сукупних кредитів та капіталі, проте даний показник поступово відновлює зниження. Зниження частки непрацюючих кредитів є одним з першочергових завдань НБУ.

Показники України, в цілому, тримаються на рівні внутрішніх норм розвинених держав регіону та світу, поступово укріплюючи свої позиції, що проілюстровано на прикладах у додатку І

Українські банки характеризуються одним із найвищих показників норми прибутку на капітал – 37,55, проте негативним фактором досі залишається високе значення показника недіючих до сукупних кредитів. Динаміка показника достатності регулятивного капіталу для покриття дедалі більших обсягів ризикових активів може свідчити як про намагання пришвидшити інтеграцію України до західноєвропейської економічної системи, так і про прагнення переконати інвесторів у надійності української банківської системи. Показник ROE свідчить про стійкість позиції капіталу українських банків, проте частково може залежати не лише від високої прибутковості, а й від їх низької капіталізації [50].

На основі систематизації джерел, варто звернути увагу на банківську модель, яка розділена на 3 етапи. Перший етап — діагностичне обстеження, інспектори надсилають необхідні вхідні дані, із форм статистичної звітності НБУ та від самих банків, що лягли в основу первинної версії моделі. На другому етапі активи, які є предметом аналізу, розділено на три групи: 1) кредити великим

позичальникам, 2) кредити державним установам та підприємствам, 3) кредити іншим позичальникам. На третьому етапі відбувається розрахунок загальної суми доформування резервів та потреб у докапіталізації банків.

Міжнародні економічні організації звертають особливу увагу на важливість проведення реверсивних стрес-тестів. На відміну від стандартних стрес-тестів, які базуються на отриманні оцінок потенційних втрат при завданні певних сценаріїв, зворотні стрес-тести спрямовані на визначення набору параметрів (сценаріїв), реалізація яких призведе до банкрутства кредитної організації. Іншими словами, виявляється ступінь шоків, здатних зруйнувати кредитну організацію. Для України реверсивне стрес-тестування абсолютно нове, НБУ його запропонував проводити лише у вересні 2020 року, тому потребує детального спостереження [52].

3.2 Формування комплексних антикризових заходів банку

Антикризове управління принципово відрізняється від звичайного управління банківськими установами. Відмінності полягають у зміні критеріїв та принципів прийняття рішень. У парадигмі «нормального» управління банківською установою критерії та принципи прийняття рішень зводяться до забезпечення досягнення стратегічних цілей (розвитку в довгостроковому аспекті) та максимізації прибутку в короткостроковій перспективі [52]. З виникненням кризового або непередбачуваного стану горизонт довгострокових цілей перестає впливати на управлінські рішення («немає майбутнього»). Вагомість короткострокових цілей стає найвищим пріоритетом. Найважливішим завданням постає управління Cash Floor (максимізація надходжень) і виконання зобов'язань перед клієнтами та контрагентами банківської установи [53].

В умовах антикризового управління зазвичай є прийнятними будь-які втрати, понесення яких дозволить відновити життєздатність банківської установи у короткостроковій перспективі. І зазвичай поступаються саме

майбутніми можливостями [54]. Як приклад, можливо привести варіант реалізації зі значним дисконтом таких активів як портфелі довгострокових іпотечних кредитів, або цінних паперів забезпечених нерухомістю або першокласними (державними) гарантіями. У довгостроковій перспективі такі активи могли б дати стабільні та мало-ризикові доходи, які банківська установа безумовно втрачає в разі їх одночасної реалізації. Однак у кризових умовах пріоритетом зазвичай виступають коротко-строкові потреби [55; 56].

Як вже розглядалось раніше, кризова ситуація в банківській установі найчастіше має прояв ризику втрати ліквідності. Скорочуються надходження, збільшуються вимоги по поверненню банком коштів клієнтів. Створюється ситуація неспроможності виконувати свої зобов'язання [57; 58].

У разі виявлення обставин (ризиків), що загрожують банку, погіршують його ліквідність або платоспроможність (наприклад, у вигляді збитків від шахрайських дій, штрафів, понесення надмірних витрат або будь-яких інших подій, які можуть вплинути на подальшу діяльність банку), кожний структурний підрозділ або окремих працівник зобов'язаний негайно інформувати керівництво про всі наявні загрози (в тому числі і ті, які прямо не входять до компетенції цієї особи або підрозділу), можливі наслідки, а також можливі заходи, направлені на недопущення реалізації ризику [59].

Антикризові заходи дуже відрізняються в залежності від стадії кризового стану, на якому перебуває конкретна банківська установа, особистих характеристик конкретної організації, дій регулятора, стану економіки тощо. Крім самого факту застосування тих чи інших заходів важливим виявилось уточнення часу, який необхідний для їх впровадження.

Нижче наведені заходи та їх комбінації виходячи із характеру кризи та оптимальних шляхів її подолання по мірі зниження їх впливовості та експертно-визначеним терміном впровадження:

Збільшення капіталу банку (базовий строк реалізації: від 6 до 9 місяців):

1. перетворення вимог кредиторів, за їх бажанням, на участь в статутному капіталі банку або переоформлення в субординовані позики;
2. залучення грошових коштів нових інвесторів, у тому числі іноземних;
3. внесення додаткових коштів до капіталу банку шляхом залучення до участі в капіталі органів державної влади.

Поліпшення якості активів банку (базовий строк реалізації: від 6 до 12 місяців):

1. передача непрацюючих активів в розпорядження колекторських агенцій або спеціалізованим агентствам із реструктуризації кредитних організацій, натомість отримавши ліквідні активи, працюючі активи або строкові вимоги;
2. міжбанківський обмін одних активів на інші, більш прийнятні для банку, через систему багатостороннього міжбанківського обміну активів і пасивів;
3. списання частини вартості «проблемних» активів за рахунок резервів, створених раніше під можливі втрати, пов'язані з цими активами [47].

Реструктуризація пасивів банку (базовий строк реалізації: до 1 року):

1. залучення коштів на ринках капіталу;
2. зниження питомої ваги поточних і короткострокових зобов'язань у загальній структурі пасивів;
3. збільшення питомої ваги середньострокових та довгострокових зобов'язань у загальній структурі пасивів;
4. досягнення домовленостей з кредиторами щодо реструктуризації та продовження термінів стягнення заборгованостей;
5. перетворення кредиторської заборгованості в боргові цінні папери, такі як облігації, депозитні сертифікати, векселя.

6. ініціювання законодавчого введення мораторію на виконання позовних вимог, виставлених на кореспондентські рахунки банку на період дії антикризових заходів.

Підвищення ліквідності балансу (базовий строк реалізації: від 1 до 3 місяців):

1. реалізація ліквідних цінних паперів, які утримуються в портфелі банку;
2. реалізація державних цінних паперів, раніше придбаних банком для забезпечення залучених кредитів рефінансування;
3. залучення стабілізаційних кредитів від Національного банку України;
4. обмін активами між банком і спеціалізованими агентствами із реструктуризації кредитних організацій: замість працюючих, проте низько ліквідних активів банк отримує ліквідні активи;
5. уточнення, реструктуризація і «стикування» термінів виконання зобов'язань банку і термінів настання права вимоги погашення активів, необхідних для виконання таких зобов'язань[58].

Управління фінансовими результатами (базовий строк реалізації: від 3 до 9 місяців):

1. скорочення адміністративних і капітальних видатків;
2. скорочення персоналу;
3. активний пошук прибуткових проектів та нових прибуткових видів діяльності;
4. відміна форм заохочення менеджерів і співробітників;
5. відміна виплати дивідендів власникам банку протягом певного періоду, спрямування прибутку на покриття збитків минулих років;
6. скорочення витрат, які не впливають із договірних зобов'язань банку і не пов'язані безпосередньо із банківською діяльністю.

Зміна організаційної структури банку (базовий строк реалізації: від 3 до 6 місяців):

1. скорочення мережі, продаж відділень і деяких структурних підрозділів, оформлених як окремий бізнес;
2. спрощення адміністративної структури, ліквідація зайвих управлінських ланок;
3. залучення до участі в вищому керівництві банком високопрофесійних вітчизняних менеджерів з бездоганною діловою репутацією [47].

Введення в банк тимчасової адміністрації і представників Національного банку України (базовий строк реалізації: до 3 місяців):

1. введення НБУ, вразі такої необхідності, тимчасової адміністрації для надання допомоги персоналу банку в правильному складанні і реалізації планів фінансового оздоровлення, а також посилення позиції при проведенні переговорів із кредиторами;
2. залучення до складу тимчасових адміністрацій іноземних спеціалістів та спеціалістів фінансово стабільних банків для надання підтримки при підготовці та реалізації планів фінансового оздоровлення, а також для проведення переговорів із кредиторами;
3. визначення, в рамках планів фінансового оздоровлення банку, порядку і термінів приведення обов'язкових нормативів до загально встановлених вимог.

Надання фінансової допомоги банку її засновниками (акціонерами) і іншими особами (базовий строк реалізації: до 6 місяців):

1. залучення грошових коштів на депозит із терміном повернення не менше шести місяців і з нарахуванням відсотків по ставці, що не перевищує облікову ставку;
2. надання розстрочки платежу по зобов'язанням, які повинен виконувати банк перед засновниками (акціонерами);
3. відмова від перерозподілу прибутку банку і спрямування їх на реалізацію заходів по фінансовому оздоровленню банку в розмірі фактичного позитивного фінансового результату.

Застосування резервних потужностей при кризових ситуаціях, викликаних техногенними або форс-мажорними причинами (базовий строк реалізації: до 1 місяця):

1. оперативне розгортання альтернативних локальних мереж із підключенням до відповідних каналів зв'язку;
2. використання готових до роботи резервних площадок, укомплектованих необхідними технічними засобами на випадок тривалого стану кризи [58].

Цей перелік не є вичерпним і в кожному окремому випадку він має враховувати реальні особливості становища банку. Однак він може бути прийнятий розширений керівництвом банківської установи як базовий перелік можливих заходів, що можуть бути впроваджені з метою оптимального подолання кризового стану.

Як видно з наведеного переліку, всі з перелічених антикризових заходів потребують час для їх впровадження. Час в антикризовому управлінні є одним з найнеобхідніших ресурсів. Тому важливо здійснення постійного моніторингу стану банківських установ з метою своєчасного визначення потенційної небезпеки входження банківської установи у кризовий стан.

Базуючись на результатах діагностики збанкрутілих банків, варто визначити антикризові заходи, які б могли їх врятувати (див. табл. 3.3)

Таблиця 3.3

Антикризові заходи для банків в кризовому стані*

Банк	Строк реалізації	Спрямованість	Заходи
ПАТ «КБ «Хрещатик»	6-9 місяців	Збільшення капіталу банку	—перетворення вимог кредиторів, за їх бажанням, на участь в статутному капіталі банку (капіталізація боргу) або переоформлення в субординовані позики; —залучення грошових коштів нових інвесторів, у тому числі іноземних;

Продовження табл.3.3

			—залучення субординованих позик, в тому числі іноземних; — внесення додаткових коштів до капіталу банку шляхом залучення до участі в капіталі органів державної влади.
АТ АКБ «Аркада»	6-9 міс, 3-9 міс.	Збільшення капіталу банку, Управління фінансовими результатами	—скорочення адміністративних і капітальних видатків, скорочення персоналу; —активний пошук прибуткових проектів —відміна виплати дивідендів власникам банку протягом певного періоду, спрямування прибутку на покриття збитків минулих років; —залучення грошових коштів та субординованих позик; —збільшення капіталу за рахунок кредиторів і державної влади.
АТ «Дельта Банк»	1-3 міс, 6-12 міс, до 1 року	Підвищення ліквідності балансу, Поліпшення якості активів банку, Реструктуризація пасивів банку	—реалізація ліквідних та державних цінних паперів; —залучення позик від НБУ; —передача непрацюючих активів; —зниження питомої ваги поточних і короткострокових зобов'язань у загальній структурі пасивів.

*Примітка: Складено на основі опрацювання джерел [42,43,44,45,59,60,61]

ПАТ «КБ «Хрещатик» зазнав значних проблем пов'язаних ефективністю використання власного капіталу, тому на момент виявлення проблем, важливо було зайнятись питанням збільшення капіталу та його захисту.

АТ АКБ «Аркада» головна проблема банку — регулятивний капітал, як був в 3 менший за показник затверджений НБУ, також проблемою стало не виконання банком завдань поставлених Національним банком. В цьому

випадку варто звернути увагу на можливості покращити стану регулятивного капіталу, а також в свою чергу виконати умови НБУ.

АТ «Дельта Банк» причиною краху банку стала неспроможність виплатити борги кредиторам. Врятуванням могли б стати позики від НБУ, скорочення відділень, продаж активів. Но не варто забувати події, які сталися за пів року до оголошення про банкрутство, а саме як було виведено десятки мільярдів гривень під наглядом НБУ.

Отже, ІФС дають можливість моніторингу розвитку банківського сектора, вони є важливим інструментарієм діагностики ризиків та основою вироблення заходів попередження їхніх наслідків. Для України, яка впроваджує ІФС у практику, їхнє застосування стало реальним кроком до розбудови системи оцінки стійкості вітчизняної фінансової системи. Для посилення позицій на міжнародних фінансових ринках Україна має продовжити нарощення регулятивного капіталу до останніх запропонованих вимог, підвищити рівень капіталізації банків, та знизити відсоток непрацюючих кредитів.

Визначені в ході дослідження антикризові заходи, згруповані та відранжирувані по ступені їх важливості та дієвості, а також з визначенням термінів їх застосування, можуть бути корисні для визначення плану дій у кризовій ситуації менеджерами-практиками. Подальше визначення практичної ефективності засобів антикризового управління банківськими установами надасть більше шансів українським банківським установам подолати кризові періоди їх розвитку.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У магістерській роботі досліджено підходи до понять «неплатоспроможний», «банкрутство»; дослідженні іноземні та вітчизняні методики ранньої діагностики неплатоспроможності банку України; проведена діагностика сучасного банківського сектору; зроблене дослідження стосовно сценарного аналізу, як одного із інструментів оцінки стійкості і платоспроможності банку; досліджені ІФС в українській та іноземних банківських системах; досліджено питання формування системи антикризових заходів.

Поняття «неплатоспроможність», «неспроможний» та «банкрутство» можуть бути як синонімами, так і зовсім різними поняттями, а також можуть виражати один термін використовуючи інший.

Рання діагностика неплатоспроможності банку має базуватися на різних методиках, серед яких найбільшу популярність займають моделі. Існують різні моделі ранньої діагностики, але всі вони мають свої недоліки пов'язані з інформаційною базою країни, різні умови функціонування банківського сектору, ризики пов'язанні з отриманням недостовірної інформації та безліч інших недоліків. Тому на даному етапі, варто приділити увагу дослідженню різних моделей для виявлення та вдосконалення прогалин існуючих моделей, і їх корекція під українські умови.

Результати проведеного дослідження доводять необхідність розробки нових підходів ранньої діагностики неплатоспроможності банку, яка б урахувала специфіку банків України. Така модель повинна забезпечити зіставність результатів для різних банків, зменшити вплив суб'єктивних чинників. Перевірка платоспроможності банку на основі такої моделі доповнюватиме методику його стрес-тестування. До того ж кожен банк повинен розробити власний підхід до прогнозування ймовірності банкрутства, який буде ефективно працювати та дозволить вчасно реагувати на зміни та прийняття ефективних превентивних заходів.

Сьогодні банківське середовище зазнає великих змін, спричинених пандемією COVID-19. Слід зазначити, зусилля регулятора наразі спрямовані на забезпечення безперебійної роботи банківського сектору. Це проявилось у відтермінуванні вимог щодо запровадження буферів капіталу, створенні сприятливих регуляторних умов для реструктуризації кредитів, а також механізму рефінансування, який забезпечує підтримку ліквідності банків без жодних обмежень. Національний банк наголошує – підтримати економічне відновлення після скасування карантинних заходів є ключове завдання банківського сектору.

Інструменти фінансової стійкості дають можливість моніторингу розвитку банківського сектору, вони є важливим інструментарієм діагностики ризиків та основою вироблення заходів попередження їхніх наслідків. Для України, яка впроваджує ІФС у практику, керуючись рекомендаціями МВФ, які мають свою класифікацію ІФЧ, їхнє застосування стало реальним кроком до розбудови системи оцінки стійкості вітчизняної фінансової системи. Для посилення позицій на міжнародних фінансових ринках Україна має продовжити нарощення регулятивного капіталу до останніх запропонованих вимог, підвищити рівень капіталізації банків, та знизити відсоток непрацюючих кредитів.

Антикризові заходи дуже відрізняються в залежності від стадії кризового стану, на якому перебуває конкретна банківська установа, особистих характеристик конкретної організації, дій регулятора, стану економіки тощо. Крім самого факту застосування тих чи інших заходів важливим виявилось уточнення часу, який необхідний для їх впровадження.

Отже підсумовуючи все вище сказане, можна дійти висновку, що розвиток ранньої діагностики неплатоспроможності банків України матиме позитивний вплив на банківський сектор економіки. Потрібно постійно розвивати методи діагностики, і підлаштовувати їх під сучасний стан і середовище. Ранню діагностику неплатоспроможності в Україні можна визначити, як ту, що розвивається, іще багато досліджень попереду. Також варто відмітити колосальний вплив на діагностику від МВФ та їх ІФС. Банківському сектору

варто навчитись готуватись до неочікуваних змін в економічному середовищі України, прикладом слугує пандеміє COVID-19.

Список використаних джерел

1. Altman E. Corporate Financial Distress and Bankruptcy: Predict and Avoid Bankruptcy, Analyze and Invest in Distressed Debt, 3rd Edition / E. Altman, E. Hotchkiss // John Wiley and Sons, Ltd. - 2006. - 368 p. - ISBN: 978-0-471-69189-1.
2. Аналіз фінансового стану підприємства // Оцінка ймовірності банкрутства // Модель Альтмана (Z модель). Приклад розрахунку URL: http://afdanalyse.ru/publ/bankrostvo/bankrot_1/13-1-0-10
3. Аналіз фінансового стану підприємства // Оцінка ймовірності банкрутства // Модель Таффлера і Тішоу URL: http://afdanalyse.ru/publ/finansovyj_analiz/1/bankrot_tafler/13-1-0-37
4. Beaver William H. Financial Ratios as Predictors of Failure, Empirical Research in Accounting Selected Studies / William H. Beaver, 1966. - Supplement to Journal of Accounting Research. - 4. pp. 71-111.
5. Springate, Gordon L.V. «Predicting the Possibility of Failure in a Canadian Firm» / Gordon LV Springate // Unpublished M.B.A. Research Project, Simon Fraser University, January 1978. - 200 p.
6. Fulmer J.G. Jr. Bankruptcy Classification Model for Small Firms / JG Jr. Fulmer, J.E. Moon, T. A. Gavin, M.J. Erwin // Journal of commercial Bank Lending. - 1984.
7. Томпсон-мол. А.А. Стратегічний менеджмент. Концепції й ситуації для аналізу / А.А. Томпсон-мол. і А. Дж. Стрікленд, 2006. - 500 с.
8. Васюренко О. В. Банківські операції: Навч. посібник. – 4-е вид., перероб. і доп.- К.: Знання, 2004.– 324с
9. Управління ризиками банків [Текст] : монографія у 2 томах. Т. 1: Управління ризиками базових банківських операцій / [А. О. Єпіфанов, Т. А. Васильєва, С. М. Козьменко та ін.] / за ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова і д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2012. – 283 с

10. Міщенко, В.І. Банківські операції: Підручник / В.І. Міщенко, Н.Г. Слав'янська, О.Г. Коренєва. — 2-е вид., переробл. і доп. — К. : Знання, 2007.
URL:
http://znannia.com.ua/product/bankivs4ki_operacii_pidruchnik1_215ge_vi_d16_per_rob1_i_dop1_rekomendovano_mon_2_mishenko_vli16_slavyans4ka_n1g1_k16_20_071_796_s16_tv1_pal16_8st1_6_pr191.
11. Мороз А.М. Банківські операції: Навчальний посібник / За ред.. Мороз А.М — К:КНЕУ. — 2002. URL: <http://fingal.com.ua/content/view/153/83>.
12. Епафінов А.О. Операції комерційних банків: Навчальний посібник / Епафінов А.О., Маслак Н.Г., Сало І.В — Суми: Університетська книга, 2007. — 288с.
13. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навч. посіб./Терещенко О.О. — К.: КНЕУ. — 2000. URL: <http://studentam.kiev.ua/content/view/664/83>.
14. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка [Текст] / С.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова URL: http://lib.ru/DIC/OZHEGOW/ozhegow_a_d.txt
15. Даль В.И. Толковый словарь живого великого русского языка URL: <http://slovardalja.net>
16. Карелина С.А. Механизм правового регулирования отношений несостоятельности URL: https://viewer.rusneb.ru/ru/000199_000009_003460177?page=1&rotate=0&theme=white
17. Investopedia: What Is Bankruptcy? URL: <https://www.investopedia.com/terms/b/bankruptcy.asp>
18. Australian government /Australian financial security authority: What is bankruptcy? URL: <https://www.afsa.gov.au/insolvency/cant-pay-my-debts/what-bankruptcy>

19. Michelle J. White «Small Business Bankruptcy» URL:
<https://www.annualreviews.org/doi/10.1146/annurev-financial-121415-032856>
20. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 28.04.2020 URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
21. Barton D. Dangerous Markets: Managing in Financial Crises / D. Barton, R. Newell, G. Wilson. – New York: John Wiley & Sons
22. Про затвердження Інструкції «Про порядок регулювання діяльності банків в Україні»: постанова Правління Національного банку України від 28 серпня 2001 року № 368 (із змінами та доповненнями станом на 20.06.2020) // Законодавство України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text>
23. Про заходи щодо підвищення рентабельності діяльності банків: рішення Комісії з питань нагляду та регулювання діяльності банків Національного банку України від 26 листопада 2003 року № 277 // Законодавство України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr277500-03#Text>
24. Financial Soundness Indicators and the IMF URL:
<https://www.imf.org/external/np/sta/fsi/eng/fsi.htm>
25. Demirguc-Kunt A. The determinantsof banking crises in developing and developed countries / A. Demirguc-Kunt, E. Detragiache // IMF Staff Papers URL:
<https://www.imf.org/external/Pubs/FT/staffp/1998/03-98/demirguc.htm>
26. Костіна О.М. Методи та моделі діагностики кризового стану підприємства / О.М. Костіна, О.Є. Майборода // Вісник СумДУ. Серія «Економіка» URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/30313>
27. Чібісова В.І. Методи оцінки і прогнозування банкрутства підприємств / В.І. Чібісова // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки URL:
<http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/1573>

- 28.Сучасні методи моделювання оцінки банкрутства банківських систем / [Гострик О.М., Сокурєнко П.І., Будніков В.М., Малишко В.С.] // Регіональні проблеми розвитку реального сектору економіки URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/2497>
29. William H. Beaver, Maria Correia and Maureen F. McNichols, «Financial Statement Analysis and the Prediction of Financial Distress», Foundations and Trends® in Accounting: Vol. 5: No. 2, pp 99-173. URL: <http://dx.doi.org/10.1561/14000000018>
30. Altman, Edward I., A Fifty-Year Retrospective on Credit Risk Models, the Altman Z -Score Family of Models and their Applications to Financial Markets and Managerial Strategies (December 11, 2018). Journal of Credit Risk, Vol. 14, No. 4, 2018. URL: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstractid=3299519>.
31. Jana Kubecová and Jaroslav Vrchota «The Taffler’s Model and Strategic Management». URL: http://macrotheme.com/yahoo_site_admin/assets/docs/16MR31Ku.1354035.pdf
32. Precision of the models of Altman, Springate, Zmijewski, and Grover for predicting the financial distress. Journal of Economics, Business, and Accountancy Ventura Vol. 17, No. 3, December 2014, pages 405 – 416. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/9dc4/ef1bb965553cf14de6b16f1345e159aa4db5.pdf>
33. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>
34. Надійні банки України 2020: рейтинг, детальний аналіз URL: <https://finsee.com/%D0%B4%D0%B5%D0%BF%D0%BE%D0%B7%D0%B8%D1%82%D0%B8/%D0%BD%D0%B0%D0%B4%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96-%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D0%B8/>

35. Банківський сектор України: вплив коронакризи на банки та їхні пріоритети URL: <https://twnews.se/ua-news/bankivs-kii-sektor-ukrayini-vpliv-koronakrizi-na-banki-ta-yikhni-prioriteti>
- 36.Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. URL: <https://www.fg.gov.ua/>
37. Основні показники діяльності банків URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/>
38. Джулай, В. О. Моделювання систем оцінки фінансової стійкості банківського сектору [Текст] / В. О. Джулай // Основні напрямки та механізми антикризового управління банківською діяльністю : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, 14-15 жовтня 2010 р. / Черкаський інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України. - Черкаси, 2010. – С. 119-120
- 39.Шальнова О.А. Методики і показники оцінки фінансової стійкості комерційних організацій URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/metodiki-i-pokazateli-otsenki-finansovoy-ustoychivosti-kommercheskoy-organizatsii>
- 40.Гайдук І.С. Оцінка надійності банків України в системі недержавного пенсійного забезпечення / Гайдук І.С./ Економічні науки - № 10 URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/10/75.pdf>
41. Консолідована фінансова звітність Публічного акціонерного товариства «Комерційний банк «Хрещатик» згідно МСФЗ за 2015 рік. – 2015. URL: <https://www.fg.gov.ua/storage/files/hreshchatik-richna.pdf>
42. Консолідована фінансова звітність Публічного акціонерного товариства «Акціонерний комерційний банк «Аркада» згідно МСФЗ за 2018 рік. – 2018. URL: https://arkada.ua/public/files/pro_bank/finansova_zvitnist/Audit_Richna_2018_NKCPFR.pdf
43. Консолідована фінансова звітність Публічного акціонерного товариства «Акціонерний комерційний банк «Аркада» згідно МСФЗ за

2019 рік. – 2019. URL:
https://arkada.ua/public/files/pro_bank/2020/finzvint/AuditZvitRichn2019_NKCPFR.pdf

44. Банкрутство «Аркади». Що сталося? Як вплине на ринок? Чи повернуть інвесторам кошти? URL: <https://ucap.io/arkada/>
45. Консолідована фінансова звітність Публічного акціонерного товариства «Дельта Банк» згідно МСФЗ за 2014 рік. – 2011. URL: http://deltabank.prj.artlebedev.com.ua/f/1/about/financial_results/2014_annual_report.pdf
46. Консолідована фінансова звітність Публічного акціонерного товариства «Дельта Банк» згідно МСФЗ за 2013 рік. – 2010. URL: http://deltabank.prj.artlebedev.com.ua/f/1/about/financial_results/2013_annual_report.pdf
47. Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах затверджена правлінням Національного банку України від 11.06.2018 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text>
48. Національний банк оприлюднив підхід до стрес-тестування банків у 2019 році // Прес-реліз НБУ. – 2019. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=89024933&cat_id=55838.
49. Стрес-тестування банків України 2019 року / Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Stress_Test_Results_2019.pdf
50. Лизогуб М.М. Індикатори фінансової стійкості як засіб оцінки ефективності фінансової системи України / М.М. Лизогуб. // Економічна наука. Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – №12. – С. 99–102.

51. Статистичні матеріали Міжнародного Валютного Фонду / International Monetary Fund Data. URL: <https://data.imf.org/?sk=51B096FA-2CD2-40C2-8D09-0699CC1764DA>
52. НБУ придумав новий вид стрес-тестування банків URL: <https://news.finance.ua/ua/news/-/478060/nbu-prydumav-novuj-vyd-stres-testuvannya-bankiv>
53. Шубін О. Стратегічне управління як основна частина системи менеджменту підприємства. Журнал європейської економіки. 2018. Т. 2. № 4. С. 467–472.
54. Пільгуй С.С. Концептуальні засади антикризового управління банківською діяльністю. Науковий журнал Економічний вісник Національного гірничого університету. 2017. Т. 59. № 59. С. 86–92.
55. Крючко Л.С. Особливості антикризового управління вітчизняними банками. Ефективна економіка. 2015. № 4.
56. Пшик Б.І. Антикризове управління у фінансовій діяльності банку: теоретико-методологічні аспекти. Вісник Університету банківської справи. 2017. № 2(29). С. 50–54.
57. Олешко А.А. Механізм антикризового управління фінансовими корпораціями. Ефективна економіка. 2018. № 2.
58. Савчук А.Ю. Сучасний стан та перспективні напрями подолання кризових явищ у банківській системі України / А.Ю. Савчук, А.В. Олійник // Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика : зб. наук. пр. молодих вчених та студентів / редкол.: Н.А. Хрущ [та ін.]. Хмельницький: ХНУ, 2018. Т. 1. С. 97–100.
59. Міщенко Т.М. Моніторинг заходів внутрішнього контролю. Наукові здобутки на шляху до вдосконалення результативності політики економічного зростання : зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф., м. Одеса, 12-13 січня 2018 р. / Центр економічних досліджень та розвитку. Одеса: ЦЕДР, 2018. С. 144–148.

60. Кузнєцова Л.В., Ящук Х.М. Вплив державних банків на економіку України. Науковий вісник Херсонського державного університету Випуск 30. Частина 2. 2018. С. 117–120.
61. Соловійов В.М. Сучасні парадигми управління складними системами. Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції 20 листопада 2015 р. За ред. В.М. Огаренка, А.О. Монаєнка [та ін.]. Запоріжжя: КПУ, 2015. С. 360–361.
62. Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах затверджена правлінням Національного банку України від 11.06.2018 №64 URL: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/PB18095.html
63. Бодрецький М.В. Антикризові заходи банківської установи URL: <http://ej.journal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/394/390>